

โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

เรื่องเดิม

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๒๖ ความโดยสรุปว่า “... ให้พัฒนาพื้นที่เป็น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาด้านการเกษตรกรรม โดยเน้นการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพป่าไม่ให้กลับอุดม สมบูรณ์ดั้งเดิม สามารถทำการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการปลูกป่า จัดหาแหล่งน้ำสนับสนุน การปลูกป่าและการเพาะปลูกพืช จัดระเบียบให้ราษฎรในพื้นที่โครงการให้เข้าอยู่อาศัย และทำกิน อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและสอดคล้องกับธรรมชาติ ให้ราษฎรเข้าร่วมดูแลรักษา ตลอดจน ได้อาศัยผลผลิตจากป่าและเพาะปลูกพืชต่าง ๆ โดยไม่ต้องเข้าไปบุกรุกทำลายป่าไม้อีกต่อไป...”

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรและทรงติดตามผลการดำเนินงาน จำนวน ๑๑ ครั้ง ซึ่งในแต่ละครั้งได้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ รวมถึงเครือข่ายอ่างเก็บน้ำ (อ่างพวง) การฟื้นฟูสภาพป่าไม้โดยใช้ระบบป่าเปียกและภูเขาป่า การปลูกไม้โตเร็วเพื่อใช้ในการเผาถ่าน การปรับปรุงดินเสื่อมสภาพ การทำเกษตรในรูปแบบทฤษฎีใหม่ การทดลองปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ พื้นฟู และป้องกันการพังทลายของดิน การผสมพันธุ์พืช ลูกผสมสองชั้นในพืชผักที่รับประทานผล การอนุรักษ์และขยายพันธุ์สัตว์ป่าเพื่อปล่อยคืน สู่ธรรมชาติ การพัฒนาพลังงานทดแทน และการพัฒนาอาชีพ เป็นต้น

ผลการดำเนินงาน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินการ สอนองพระราชดำริโดยมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาร่วมสอนองพระราชดำริอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้น การจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรดินและป่าไม้ การเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสัตว์ป่าให้กลับมามีความอุดมสมบูรณ์ รวมถึงการนำผลสำเร็จ จากแนวทางการพัฒนาตามแนวพระราชดำริไปเผยแพร่ขยายผลสู่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เช่น เกษตรกร เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไป ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีอาชีพ มีรายได้ และมีความสุขอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สรุปผลการดำเนินงานดังนี้

เอกสารองค์ความรู้เพื่อเผยแพร่

๑. ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา

ดำเนินการศึกษา ทดลอง วิจัย ตามแนวพระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้ รวมถึงแนวทางการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเสร็จสิ้นแล้ว จำนวน ๘๓ เรื่อง ซึ่งได้จัดทำเป็นหลักสูตร การฝึกอบรม จำนวน ๘ หลักสูตร จัดทำเป็นเอกสารประกอบการฝึกอบรม จำนวน ๑๑ เรื่อง และจัดทำเป็นเอกสารองค์ความรู้เพื่อเผยแพร่ จำนวน ๔๘ เรื่อง ซึ่งผลงานล่าสุด ได้แก่ เกษตรทันสมัย นวัตกรรมง่าย ๆ ทำเองได้ไม่ยาก การผลิตน้ำส้มควันไม้ การผลิตน้ำหมักชีวภาพ เทคนิควิธีการ ปลูกหญ้าแฝก ในการปรับปรุงและพัฒนาดินที่แข็งเป็นดานเพื่อการปลูกพืช และถ่านชีวภาพ

ปัจจุบันกำลังดำเนินการศึกษาวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน ๑ โครงการ ได้แก่ โครงการวิจัยการฟื้นฟูปะบบนิเวศป่าไม้และการพัฒนาการป่าไม้บนพื้นฐาน ทรัพยากรชีวภาพบนพื้นที่เสื่อมโทรมตามแนวพระราชดำริด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ๗ โครงการย่อย ซึ่งดำเนินการแล้วเสร็จ จำนวน ๔ โครงการ ได้แก่ ความหลากหลาย และการใช้ประโยชน์พันธุ์พืชในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พลวัต ของป่าในแปลงตัวชี้วัดด้านการพัฒนาป่าไม้บริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ ภูมิอากาศใกล้ผิวดินและสมดุลน้ำ บริเวณพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และการตอบสนองทางสรีรวิทยาของกล้าไม้ป่าภายใต้สภาพแห้งแล้ง

๒. ด้านการขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้

๒.๑ การฝึกอบรม

ดำเนินการถอดบทเรียนองค์ความรู้จากการดำเนินงานสนองพระราชดำริ ที่ได้ศึกษา ทดลอง และพัฒนาจนประสบผลสำเร็จ รวมถึงผลของโครงการศึกษาวิจัยที่เสร็จสิ้นแล้ว มาขยายผลสู่เกษตรกรและประชาชนที่สนใจโดยการจัดทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรม โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๓ มีผู้ได้รับการขยายผลด้วยวิธีการฝึกอบรม รวมทั้งสิ้น ๘๐๑ คน หลักสูตรการอบรม ได้แก่ หลักสูตรการเลือกใช้วัสดุและอุปกรณ์ระบบการให้น้ำพืชอย่างถูกต้อง หลักสูตรการใช้และ บำรุงรักษาเครื่องยนต์เกษตรเบื้องต้น หลักสูตรการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร หลักสูตร การเลี้ยงสัตว์ปีก และหลักสูตรเกษตรผสมผสานและการแปรรูปผลผลิต

จัดการฝึกอบรมให้แก่เกษตรกร

๒.๒ การจัดชุดเจ้าหน้าที่ขยายผลประจำตำบล

ดำเนินการสนองพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตามที่ได้พระราชทานพระราชดำริเมื่อครั้งเสด็จฯ ไปติดตามผลการดำเนินงานโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๓ ด้วยการจัดสร้างโรงเรียนเลี้ยงไก่ไข่ ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนครสวรรค์บ้านห้วยโสภและโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโป่งลึก อำเภอกำแพงกระจ่าง จังหวัดเพชรบุรี แล้วเสร็จเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ต่อมา ได้ร่วมกับมูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงาน กปร. และศูนย์พัฒนาพันธุ์สัตว์พระราชทานด้านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ดำเนินการจัดฝึกอบรมให้ความรู้การเลี้ยงไก่และสูตรอาหารไก่ไข่ให้แก่ครู นักเรียนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนครสวรรค์บ้านห้วยโสภและโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโป่งลึก เจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ และเจ้าหน้าที่ของโครงการศึกษาและฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้ม จังหวัดราชบุรี ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ โดยเป็นการอบรมในลักษณะการให้ความรู้ทางวิชาการ พร้อมทั้งลงมือปฏิบัติผสมอาหารไก่ไข่ และให้การสนับสนุนยานพาหนะในการขนส่งพันธุ์ไก่ไข่ไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั้งสองโรงเรียน

ดำเนินการจัดชุดเจ้าหน้าที่ขยายผล จำนวน ๔ ชุด ๆ ละ ๕ คน ลงพื้นที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ขยายผลหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จำนวน ๔ ตำบล ๒๙ หมู่บ้าน เพื่อส่งเสริมให้ความรู้ และแนะนำสนับสนุนเกษตรกร ส่งเสริมเกษตรกรให้ทำการเกษตรแบบผสมผสาน การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ การทำวนเกษตร การทำเกษตรอินทรีย์ การปลูกผักหมุนเวียน การเลี้ยงเป็ด การเลี้ยงแพะ การเลี้ยงโคเนื้อ - โคนม การเลี้ยงไก่ไข่ การทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ การปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย การทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย จำนวน ๑๑๔ ครั้ง ๑๗๒ คน

จัดสร้างโรงเรียนเลี้ยงไก่ไข่ ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโป่งลึก

จัดสร้างโรงเรียนเลี้ยงไก่ไข่ ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนครสวรรค์บ้านห้วยโสภ

การจัดฝึกอบรมให้ความรู้การเลี้ยงและสูตรอาหารไก่ไข่

สนับสนุนยานพาหนะในการขนส่งพันธุ์ไก่ไข่

การส่งเสริมให้ความรู้และแนะนำสนับสนุนให้แก่เกษตรกร

๒.๓ การสนับสนุนโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของโรงเรียนตำรวจ

ตระเวนชายแดน

ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โรงเรียนในโครงการ และโรงเรียนนอกโครงการที่รับการสนับสนุน อาทิ การส่งเสริมการเพาะเห็ดให้แก่ักเรียนของโรงเรียน จำนวน ๑๕ แห่ง และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และเพชรบุรี จำนวน ๑๐ โรงเรียน และดำเนินการแจกก้อนเห็ดให้แก่โรงเรียนต่าง ๆ จำนวน ๑๔ แห่ง รวม ๖,๖๐๐ ก้อน

การส่งเสริมการเพาะเห็ดให้แก่นักเรียน

ดำเนินการแจกก้อนเห็ดให้แก่โรงเรียนต่าง ๆ

๒.๔ การสนับสนุนปัจจัยการผลิตและการประกอบอาชีพของเกษตรกร

ดำเนินการขยายผลการทำเกษตรแบบผสมผสานไปสู่เกษตรกรและประชาชนทั่วไปที่สนใจ โดยการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ผัก กล้าพันธุ์ไม้ผล ก้อนเชื้อเห็ด กล้าหญ้าแฝก ปุ๋ยหมัก และพันธุ์สัตว์ เช่น ไก่ เป็ด สุกร แพะ ปลานิล และปลาอุก รวมทั้งสนับสนุนเกษตรกรและประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid ๑๙)

การสนับสนุนพันธุ์ปลานิลให้แก่เกษตรกรและประชาชนทั่วไป

การให้ความรู้และสนับสนุนวัสดุสำหรับการเลี้ยงไก่ให้แก่เกษตรกร

การสนับสนุนปุ๋ยหมักให้แก่เกษตรกรและประชาชนทั่วไป

การสนับสนุนกล้าหญ้าแฝกให้แก่เกษตรกรและประชาชนทั่วไป

นอกจากนี้ ยังให้การสนับสนุนปัจจัยที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ รวมถึงสนับสนุนกิจกรรมจิตอาสา ทั้งการส่งวิทยากรจิตอาสาและจัดเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ เข้าร่วมกิจกรรมในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดใกล้เคียง

สนับสนุนเครื่องจักรกลชุดสระน้ำให้เกษตรกร

สนับสนุนกิจกรรมจิตอาสา

๒.๕ การจัดทำแปลงสาธิตเกษตรทฤษฎีใหม่

ดำเนินการจัดทำแปลงตัวอย่างสาธิตการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ในพื้นที่ ๕ ไร่ เพื่อเป็นตัวอย่างการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่เกษตรกร รวมถึงประชาชนทั่วไปที่สนใจ ได้เรียนรู้การทำเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ การปรับปรุงบำรุงดิน รวมถึงการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดย ได้จัดทำโรงเลี้ยงไก่ไข่ แปลงปลูกผักสวนครัว บ่อเลี้ยงปลา แปลงนาข้าว และบ้านเกษตรกรตัวอย่าง คาดว่าจะแล้วเสร็จสมบูรณ์ทั้งโครงการภายในเดือนเมษายน ๒๕๖๔

ภาพถ่ายทางอากาศแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่

แปลงนาข้าวในแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่

แปลงปลูกผักสวนครัวในแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่

โรงเลี้ยงไก่ไข่ในแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่

๒.๖ การจัดสร้างอาคารศูนย์แสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้าของเกษตรกร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ดำเนินการจัดทำโครงการก่อสร้างอาคารศูนย์แสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้าของเกษตรกร บริเวณพื้นที่ด้านศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยจะเป็นสถานที่รองรับผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่และเกษตรกรทั่วไป รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสินค้าเกษตรและสินค้าอื่น ๆ โดยหลักการ คือ การรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรในราคาที่สูงกว่าพ่อค้าคนกลาง และจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคในราคาที่ต่ำกว่าท้องตลาดทั่วไป ส่งผลให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ผลิตและผู้บริโภค ทั้งนี้ อาคารทั้งหมดจะประกอบด้วย อาคารศูนย์แสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้าของเกษตรกร อาคารโรงประกอบเลี้ยงและรับประทาน อาหาร อาคารร้านค้า ลานขายต้นไม้ และสินค้าเกษตร อนึ่ง คาดว่าจะแล้วเสร็จสมบูรณ์ทั้งโครงการภายในเดือนเมษายน ๒๕๖๔

อาคารศูนย์แสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้าของเกษตรกรและภูมิทัศน์โดยรอบ

๓. ด้านการบริหารจัดการองค์กร

ดำเนินการพัฒนาองค์กรเพื่อเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริและศูนย์กลางการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรและประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ โดยการจัดฝึกอบรมบุคลากรให้มีความพร้อมในการถ่ายทอดขยายผลความรู้และเทคโนโลยี และปรับปรุงเอกสารองค์ความรู้เพื่อแจกจ่าย รวมถึงปรับปรุงระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ผ่านทาง Social Network ได้แก่ เว็บไซต์ www.huaysaicenter.org มีผู้เข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์จำนวนรวมทั้งสิ้น ๔๓๑,๙๒๖ คน

นอกจากนี้ ยังร่วมจัดรายการวิทยุ “ศูนย์ฯ ห้วยทราย...ห่วงใยประชาชน” คลื่นความถี่ ๙๑.๗๕ MHz. เป็นประจำทุกวันจันทร์ถึงศุกร์ เพื่อบริการข่าวสารความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้แก่ชุมชนและสังคม เวลา ๑๖.๐๐ – ๑๗.๐๐ น. รวม ๑๖๘ วัน

เว็บไซต์ศูนย์ฯ www.huaysaicenter.org

ร่วมจัดรายการวิทยุชุมชน

ประโยชน์ที่ได้รับ

การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีประชาชนในพื้นที่เป้าหมายได้รับประโยชน์โดยตรงจำนวน ๒๙ หมู่บ้าน ๔,๗๑๙ ครัวเรือน โดยการดำเนินงานจะมุ่งเน้นให้ความสำคัญในการเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดองค์ความรู้การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ และขยายผลองค์ความรู้รวมถึงเทคโนโลยีในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่เหมาะสมให้แก่เกษตรกรและประชาชนที่สนใจ รวมถึงเป็นศูนย์กลางการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรและประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ เพื่อเป็นการสร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ประสบผลสำเร็จอย่างยิ่ง จะเห็นได้จากจำนวนผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงานและเยี่ยมชมศูนย์ฯ ในปีงบประมาณ ๒๕๖๓ มีจำนวนถึง ๖๑,๓๗๘ คน และมีความหลากหลายทั้งเกษตรกร เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไป และชาวต่างประเทศ มีพื้นที่ป่าเต็งรังเพิ่มขึ้น ๔,๐๑๘ ไร่ และพื้นที่ป่าเบญจพรรณเพิ่มขึ้น ๕,๑๖๘ ไร่

